

Työvoima- ja osaamistarpeiden ennakoinnin uutiskirje 1/2024

OPH:n ennakointi julkaisumoodissa

Opetushallituksen ennakoimisen osana Osaamisen ennakointifoorumiin (OEF) tukemana toteutetaan ennakoitinkauden 2021–24 suunnitelmaa, jonka mukaisesti uusia niin keskipitkän kuin pitkänkin aikavälin työvoima-, koulutus- ja osaamistarpeisiin liittyviä ennakointituloksia julkaistiin jo vuoden 2023 aikana.

Tammikuussa 2023 julkaistiin "Laaja-alainen osaaminen 2020-luvulla" -raportti, jossa eriteltiin laaja-alaisen osaamistarpeiden muutoksia digitaalisen ja kestävyysosaamisen näkökulmasta vuoteen 2030 mennessä. Kesäkuussa puolestaan julkistettiin "Ammattialakohtaiset osaamistarpeet 2030"-verkkoraportti (PowerBI), jossa tunnistettiin sellaisia ammattialoilla vaadittavia osaamisia, joiden tarve kasvaa tai vähenee huomattavasti vuoteen 2030 mennessä.

Marraskuun 2023 lopussa julkistettiin keskipitkän aikavälin uusi kohtaantomalli, ja siihen liittyvä verkkoraportti otsikolla "Työvoiman kohtaanto ammattialoittain vuonna 2028". Kohtaantotarkastelussa arvioidaan työvoiman riittävyttä ja osaamista suhteessa uusiin avautuviin työpaikkoihin. Työvoiman riittävyydestä tarkastelussa määritellään ylitarjonta-, alitarjonta- ja tasapainoammattialat 5–9 vuoden aikajänteellä. Kohtaantonäkökulmasta työvoiman kysyntä ilmenee avautuvien työpaikkojen määränä. Kysynnässä huomioidaan ammattialojen työvoimatarpeen muutos, ammattialoilta poistuva työvoima sekä tule-

vaisuudessa ennakoitua siirtymät ammatista toiseen. Työvoiman tarjonnassa huomioidaan koulutuksesta valmistuneet, maahanmuuttajataustainen työvoima, työvoiman ulkopuolelle kuuluva työvoima ja työtön työvoima. Kohtaantotarkastelussa on mukana kaikkiaan 75 ammattialaa.

Helmikuun 2024 alussa julkistettiin Koulutustarve 2040-verkkoraportti. Näistä pitkän aikavälin määrällisistä tuloksista alustavia versioita oli julkistettu jo elokuussa 2023. Koulutustarve-ennakoinnissa määrätään, paljonko eri koulutusasteilla ja -aloilla tarvitaan uusia tutkintoja ammattialojen työvoimatarpeeseen vastaamiseksi ajalla 2019–2040. Tarkastelun pohjana hyödynnetään toimialojen kehityksen perusskenaariota (*Business as Usual*) ja kasvuskenaariota, jossa toimialoille ennakoitaan voimakkaampaa työvoiman määrän kasvua. Koulutus- ja koulutustarvetalukossa raportoidaan ennakointitulokset Excel-muodossa koulutusasteittain ja -aloittain.

Ennakoitinkauden viimeisenä pääjulkaisuna ovat tulos alkuvuodesta 2024 pitkän aikavälin laadullisen ennakoitintyön eli OEF:n jäsenille tehdyn, vuoteen 2040 suuntaavan osaamiskyselyn tulokset.

Kaikki edellä mainitut ennakointitulokset ovat yksityiskohtaisesti tarkasteltavissa. Lisäksi loppuvuodesta 2024 on tarkoitus avata uusi ennakoinnin digitaalinen tietopalvelu, johon kaikki edellä mainitut ja tule-

vat ennakoitintyön tulokset kerätään. Tämän palvelun tarkemmista ominaisuuksista sekä avautumisesta tullaan tiedottamaan myöhemmin. Opetushallituksen ennakoinnin kehittämistyön on saanut tukea Euroopan unionin RRF-rahoituksesta.

Yksityiskohtaiset ennakointitulokset osoitteessa

<https://www.oph.fi/ennakointi>

Alueellista ennakointia

Yhteistä lyhyen aikavälin ennakointia Keski-Suomessa

"Nykyvisio": "Keski-Suomessa asuu maailman onnellisimman maan hyvinvoimimmat ja osaavimmat asukkaat – hypätään pitkälle!"

Syksyllä 2023 Keski-Suomen ELY-keskuksen alueella Työvoimabarometri-prosessiin valittiin kaksi toimialaa:

- Sosiaali-, terveys- ja hyvinvointi
- Teknologiateollisuus ja -palvelut.

Saimme työvoima- ja osaamistarpeiden arviointiin mukaan kiitettävästi sidosryhmien edustajia. Olimme varovaisen toiveikkaita taloustilanteen kehityksen suhteen. Yritysten toimintaa rajoittavat kuitenkin riittämätön kysyntä ja pula ammattitaitoisesta työvoimasta. Työvoiman osaamisesta ja saatavuudesta on huolehdittava taloustilanteesta huolimatta.

- Isoista yrityksistä huolehdittava, jotta ne pysyvät Keski-Suomessa.
- Menestyviä yrityksiä ei synny hetkessä.
- TKI-panostus on alhainen.

Keski-Suomessa on työttömyyttä, myös rakenteellista. Toisaalta työvoimaa näkyy, mitä kauemmas reuna-alueille Jyväskylästä mennään. Tarvitaan veto- ja pitovoimia. Ennakoinnissa tulee ottaa huomioon myös työmarkkinoiden rakenteelliset muutokset, kuten tyiden aika- ja paikkaripumattomuus sekä digitalisaatio.

Toimialakohtaiset ennakointitulokset

Sosiaali-, terveys- ja hyvinvointi:

- Avointen työpaikkojen määrä laskussa. Työttömien määrä on pysynyt melko samana.

- Alueen suurimman työnantajan Keski-Suomen hyvinvointialueen säästöpaineeet.
- Kuluttajien heikentynyt taloustilanteen vähentää hyvinvointipalveluiden käyttöä.
- Työvoimapolua, erityisesti kauempana Jyväskylästä.
- Eläköitymiset ja alan vaihdot.
- Koulutusta eri koulutusasteilla, keskeytykset.
- Ongelmien juurisyitä mm. matala palkkaustaso, rajalliset ammatilliset kehittymismahdollisuudet, työn kuormittavuus.
- Kehittämisiä- ja tutkimustyötä yritysten kanssa.
- Priorisoidut osaamistarvemutokset: 1. tekoäly ja teknologia, 2. kyberturvallisuusosaaminen, 3. asiakaskohtaiset, asiakkaan kokonaistilanteen hallinta sekä hoidon vaikuttavuus.

Teknologiateollisuus ja -palvelut:

- Ääneseudun suurin toimiala (kone- ja metalli).
- Kohtaanto-ongelmaa, ei työvoimapolua.
- Vetovoimaa, koulutusta on tarjolla, osajia tarvitaan.
- Nato-jäsenyys ja Suomen geopoliittinen asema lisänneet puolustus- ja turvallisuuden kysyntää
- Tuuli- ja aurinkovoimaa sekä huoltoon liittyvä osaamiskeskittyä Äänekoskella.
- Tehty ja suunnitella investointeja.
- Energia- ja materiaalihokkuudessa on TKI-innovaatiohankkeita.
- Robotiikkaosaaminen.
- Priorisoidut osaamistarvemutokset: 1. läpileikkaavana digitaalisaa-

tio-osaaminen, 2. tekoäly, 3. kansainvälistyminen, työyhteisöjen monikulttuurisuus.

Nostamme tähän esiin myös rakennetun ympäristön, sillä laskuuhdanne heijastuu asunotarjontaan. Rakennusalan lomautukset heijastuvat edelleen metalli- ja logistiikka-aloille. Tarvitaan lisää panostuksia tieinfraan, tuuli- ja aurinkovoimoiden rakentamiseen sekä korjausrakentamiseen. Prosessiteollisuudessa ja tuotannossa on odotettavissa lomautuksia pakkausmateriaalien heikon kysynnän takia. Majoitus-, ravitsemus- ja matkailualalla tehdään hyvää vastuullisuustyötä. Tapahtumat ovat tärkeitä alueen työvoimalle, mutta työvoiman on tässäkin suhteessa saanti haastavaa. Keski-Suomen vahvuuksia ovat bio- ja kiertotalous ovat. Kasvunmahdollisuuksia ja uusia avauksia on, kuten esimerkiksi sähköä kuljettava sellukuitu. Toisaalta maatalouteen tarvitaan nuoria mm. huoltovarmuuden varmistamiseksi.

Tarvitsemme systemaattista eri aikavälien ennakointia ja uutta osaamista. Osaavat ihmiset ja opiskelijat ovat Keski-Suomen vahvuuksia. Työantajille työharjoittelujaksot ovat investointeja tulevaisuuteen. Kansainvälisissä opiskelijoissa ja työperäisessä maahanmuutossa on potentiaalia esimerkiksi yritysten vientityövoimaa.

Kuvaaja: AdobeStock_292733696

Alueellista ennakointia

Työvoimabarometri julkaistu: Osaavan työvoiman kysyntä säilyi korkeana Pirkanmaalla myös vuonna 2024

Työ- ja elinkeinoministeriö julkaisi 29.11. kauan odotetun Työvoimabarometrin. Työvoimabarometrin tavoitteena on tuottaa laadukasta ja kattavaa lyhyen aikavälin tietoa työvoima- ja osaamistarpeista eri toimijoille. Työvoimabarometrin alueellisesta toteutuksesta ja tiedonkeruusta vastaavat ELY-keskukset.

Työvoimabarometrin tiedon keruu suoritettiin Pirkanmaalla ELY-keskuksen asiantuntijoiden toimesta. Barometrin tietopohjana on hyödynnetty alueella aiempina vuosina tehtyjä työvoima- ja osaamistarpeiden ennakointiselvityksiä, alueelliset kehitysnäkymät -raportti, Työmarkkinatorin työvoiman saatavuus- ja kohtaanto -raporttia sekä sidosryhmäverkoston asiantuntijankäymyksiä.

Verkoston asiantuntijankäymykset koottiin syksyllä 2023 toteutetuissa toimialakohtaisissa työpajoissa sekä isoissa alueellisissa ennakointiseminaareissa. Tapahtumat järjestettiin live-tilaisuuksina paremman vuorovaikutuksen aikaansaamiseksi. Tilaisuudet keräsivät runsaan osallistujajoukon työllisyys-, elinkeinoelämän ja osaamisen asiantuntijoista. Pirkanmaan tilaisuudet keräsivät eniten osallistujia koko valtakunnan tasolla. Syksyllä 2023 Työvoimabarometrissa keskityttiin teknologiateollisuuteen ja -palveluihin sekä sosiaali- ja terveysalaan.

Kone- ja metalliteollisuudessa varovaisia positiivisia signaaleja

Pirkanmaan tarkastelussa keskityttiin teknologiateollisuuden osalta kone- ja metalliteollisuuteen, joka on suurin yksittäinen teknologiateollisuuden ala ja merkittävä työllistäjä Pirkanmaalla. Kone- ja metalliteollisuuden nykyinen tilauskanta on pitänyt tuotantoa yllä, mutta tilauskannat ovat läheneet laskemaan yleisen globaalien tilaustilanteen vuoksi.

Heikentyneeseen kysyntään liittyvät sopeutustoimet on pääsääntöisesti järjestelty eläköitymisen, erilaisten työjärjestelyiden sekä lomautusten kautta. Inflaation taittuessa ja korkojen laskun seurauksena odotettavissa on, että tilauskannat kääntyvät nousuun osavaan 2024 aikana, mikä taas lisää osavaan työvoiman kysyntää kesällä 2024.

Haasteena toimialalla on investointihalukkuuden matala taso. Investointeja ei tehdä tarpeeksi henkilöstön osaamisen kehittämiseen eikä koneisiin, laitteisiin ja ohjelmistoihin. Arvioihin vaikuttaa merkittävästi se, että osavaan työvoimaa eläköityy jatkossakin työtehtävistä. Erityisesti pulaa syntyy hitaasti, koneistajista ja koneenasentajista. Kansainvälisyys lisääntyä työpaikoilla, joten alalla tarvitaan monipuolista kielitaitoa ja osaamista työskennellä monikulttuurisessa ympäristössä.

Toimialan työtehtävissä tarvitaan muun muassa robotiikan sekä ohjelmistojen hyödyntämiseen liittyvää osaamista, joka mahdollistaa laaja-alaisen työtehtävien suorittamisen yhden rutiinomaisen työtehtävän sijaan. Asiantuntijatehtävissä tekoälyn hyödyntämiseen liittyvä osaamisen tarve tulee lisääntymään. Tuotantotyössä puolestaan automatisoitujen tuotantolinjastojen lisääntyessä tarvitaan robotiikka- ja automaatioosaamista.

Sosiaali- ja terveysalan työvoimapolua jatkuu Pirkanmaalla

Pirkanmaalla työvoiman kysyntä on merkittävä ja alan osajista on pulaa jatkossakin. Hyvinvointialueiden osuus alan työllisistä on 2/3 ja yksityisen sektorin noin kolmannes. Kokonaisuutena henkilöstön määrä on kasvanut vuosittain ja lisätyövoimaa tarvitaan tulevaisuuteen. Alalle tarvittaisiin pikaisesti lisää muun muassa lähihoitajia, sairaanhoitajia ja lääkäreitä.

Toimialaa haastavat vuorotyö, työvuorojen suunnittelu, henkilökunnan jaksaminen ja työhyvinvointi sekä kasvava digiosaamisen tarve. Myös asiakkaan ohjausosaamisen sekä mielenterveys- ja päihdetyön osaamisen tarve korostuvat Pirkanmaalla.

Osa-aikatyön ja keikkatyön osuus on kasvanut koko alalla. Tätä selittää muun muassa kasvanut vapaaajan merkitys nuorilla sukupolvilla, keikkatyön parempi palkkaus sekä vapaus suunnitella oma työkalenteri. Työedut, kuten eläke, lomapäivät, työterveys, eivät houkuta niin paljon kuin parempi palkka ja työn joustavuus. Keikkatyön lisääntymisen myötä kehittämistyö, ohjaus ja vastuu kasaantuvat vakituisen henkilöstön varaan ja se kuormittaa alan henkilöstöä epätasaisesti.

Työssäoppimispaikkoja on hankala saada, koska ei ole resursseja perehdyttää ja ohjata työssäoppijoita. Koko toimialalla olisi hyvä kehittää erilaisia perehdyttämisen, osaamisen kehittämisen ja mentoroinnin malleja henkilöstön sitouttamiseksi. Kansainvälisillä osaajilla alalle sopeutumista vaikeuttaa heikko suomen kielen taito, joten tarvitaan malleja suomen kielen taidon kehittämiseksi. Hyvinvointialueen palveluverkon karsimisuunnitelmat tulevat vaikuttamaan henkilöstön pito-voimaan ja alan houkuttelevuuteen. Alan pito- ja vetovoiman vahvistaminen erilaisin keinoin olisi suotavaa.

Lisätiedot Pirkanmaan ELY-keskuksessa:

Tero Salminen, kehittämissiirtäjä
Juha Salminen, ennakointiasiirtäjä

Sähköpostiosoitteet ovat muotoa etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Kysymyksiä ja vastauksia

Työvoimabarometrissa

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus

Ensimmäinen uusi Työvoimabarometri julkaistiin marraskuussa. Millä mielellä alueellamme ollaan nyt ja mitä odotatte tältä vuodelta?

Työvoimabarometrin prosessi aloitettiin alueellamme kesällä 2023, jolloin valitsimme kaksi toimialaa mukaan arviointiin. Syyskuun ja lokakuun 2023 aikana toimialaryhmien kokousten jälkeen päästiin purkamaan ja koostamaan ryhmien tuloksia ja raporttoimaan tuotettua ennakointitietoa. Sen hetkiset suhdannennäkymät vuoteen 2024 loivat osaltaan haasteita ennakointiin. Rakennusalan vaikutukset näkyivät jo alueellamme ja orastava tilauskantojen supistuminen kasvatti lomautusten määrää.

Osaamistarpeita löytyi paljon eri tehtävätasoille toimialoja tarkastellessa ja pula-alojen löytyi. Pula-kannattamisen määrä ja niiden järjestyksen laittamisessa olisi vaikeaa lisäaikaa, jotta kaikista toimialoista olisi saatu syvällisempää osaamistietoa työvoimabarometrin käyttöön.

Alueellamme työvoimapolua ja tarpeet näkyvät lähes kaikilla toimialoilla, eläköityminen ja vähenevä väki lisää entisestään haasteita. Tilanteesta selviäväksi haasteita on vuoteen 2024 loivat osaltaan haasteita ennakointiin. Rakennusalan vaikutukset näkyivät jo alueellamme ja orastava tilauskantojen supistuminen kasvatti lomautusten määrää.

Osaamistarpeita löytyi paljon eri tehtävätasoille toimialoja tarkastellessa ja pula-alojen löytyi. Pula-kannattamisen määrä ja niiden järjestyksen laittamisessa olisi vaikeaa lisäaikaa, jotta kaikista toimialoista olisi saatu syvällisempää osaamistietoa työvoimabarometrin käyttöön.

Alueellamme työvoimapolua ja tarpeet näkyvät lähes kaikilla toimialoilla, eläköityminen ja vähenevä väki lisää entisestään haasteita. Tilanteesta selviäväksi haasteita on vuoteen 2024 loivat osaltaan haasteita ennakointiin. Rakennusalan vaikutukset näkyivät jo alueellamme ja orastava tilauskantojen supistuminen kasvatti lomautusten määrää.

Työvoimabarometria kehitetään edelleen paremmaksi. Mitkä ovat mielestänne keskeiset kehittämisen paikat?

Työvoimabarometrin ensimmäistä vuotta voidaan pitää testauskautena tulevaan. Esimerkiksi TEM:n ja KEHA-keskuksen tuottaman Työvoima-tietokartan pohjatiedon hyödyntäminen väliä vielä totuttua. Työvoimabarometrin vaikuttavuutta on lisättävä ja sen parempaa hyödynnettävyyttä eri kohderyhmässä on jatkotutkimusta tarvittava.

Yhdenmukainen tietopohja ja taustaineiston koonti eri lähteistä tulee

parantamaan vuoden 2024 aikana, jotta alueelta koottu ennakointitieto saadaan laadullisesti yhteismitalliseksi. Valtakunnallisesti voidaan jatkossa yhdenmukaistaa toimialakohtaisia osaamistarpeita ja peilata niitä omalle alueelle. (esim. sote-ala, teknologiateollisuus). Osaamisten kuvaamista voidaan yhdistää niin, että ne tulevat paremmin ymmärretyksi myös työnhakijoille. Tulosten arviointi ja jatkotoimien kehittämisehdotukset tulisi käsitellä valtakunnalla ja aluetasolla niin, että niistä syntyy jatkotoimenpideohjelmia alueille.

Laadukas ennakointi perustuu jaettuun tilannekuvaan ja yhteiseen näkemykseen tulevaisuudesta. Ideailtilanne ei useinkaan ole todellisuutta. Mikä mielestänne haastaa eniten ennakoitintiedon hyödyntämistä vaikuttavasti ja aluetta kehitävästi?

TE-2024 -uudistus ja TE-palvelujen siirto työllisyysalalle ja työvoimabarometrin hyödyntäminen sinä vaativat varautumista. Mitä ja miten palveluja jatkossa tuotetaan niin, että työllisyysaloiden tarpeet tulevat paremmin huomioituksi. Työvoimabarometrin tuottama tieto on jatkossa hyvä käytä läpi niin yritysten, sidosryhmien kuin työehtojen-asiakkaidenkin kanssa.

Työvoimabarometrin projektipäällikkö Reino Savolainen, TEM

Ensimmäinen uusi Työvoimabarometri julkaistiin marraskuussa. Millä mielellä kohti ensi syksyä ja seuraavaa alueellista tiedonkeruuta?

Ensimmäinen uusi Työvoimabarometri julkaistiin marraskuussa, ja tietometritäni tyytyväisiä uuteen tietotuotteeseen. Haluan ensiksi välittää suuren kiitokseni kaikille sidosryhmillemme ja erityisesti ELY-keskuksille, jotka ovat tehneet valtavan työn tiedonkeruun ja analyysin parissa. Heidän sitoutuneisuutensa ja ammattitaitonsa ovat olleet avainasemassa uuden barometrimme oivastamisessa. Työvoimabarometri ei kuitenkaan ole vielä valmis ja kehitettävää edelleen on. Odotankin syksyä innokkaasti ja optimistisesti. Tämä on meille mahdollisuus edelleen paran-

taa Työvoimabarometria sekä kehittää uusia tapoja kerätä ja analysoida työvoimatarpeisiin liittyvää tietoa. Tavoitteenamme on tuottaa jatkuvasti tarkempaa ja ajankohtaisempaa tietoa työyhteisönten eri toimijain päätöksenteon tueksi.

Työvoimabarometria kehitetään edelleen paremmaksi. Mitä on ensimmaisilla teko- ja kehittämistoimenpiteillä?

Työpyödylläni on runsaasti kehityskohteita, mutta keskeisimmät niistä liittyvät tunnistettuihin osaamistarpeisiin ja tunnistettuihin osaamistarpeisiin. Olemme nyt kartoittaneet eri ammattialojen osaamistarpeita, niin seuraava askel on löytää tehokkaita tapoja tuoda tämä arvokas tieto julkiselle verkkosivustollemme, jotta käyttäjät voivat hyödyntää sitä parhaalla mahdollisella tavalla. Lisäksi tarkempi aluejako on toinen merkittävä kehityskohde tälle vuodelle.

Työvoimabarometrin nykyistä ELY-alueetasoa tullaan tarkentamaan, mikä auttaa meitä tarjoamaan entistä kohdennetumpaa ja alueellisesti merkityksellisempää tietoa.

Laadukas ennakointi perustuu jaettuun tilannekuvaan ja yhteiseen näkemykseen tulevaisuudesta. Mikä rooli TEM:llä on tai voisi olla työvoima- ja osaamistarpeiden ennakoinnissa, kun tiedon hallintaan hyödyttävään alueita ja niiden elinvoimaa?

TEM:n rooli työvoima- ja osaamistarpeiden ennakoinnissa on ehdottoman keskeinen. Nykyisellä näkökulmalla TEM:n rooli on yhteistyön toimintatapojen ja -mallien luojana, jotka mahdollistavat yhteneväisen ennakoitintiedon tuottamisen. Lisäksi ministeriön tehtävänä on edistää elinvoimaa ja alueellisesti kuin kansallisestikin, jotta voimme yhdessä muodostaa ja jakaa yhteisen näkemyksen tulevaisuuden kehitysnäkymistä. Ministeriöllä on myös tärkeä rooli viestinnässä, sillä se tavoittaa tehokkaasti koko maan keskeisimmät toimijat. Tästä näkökulmasta roolimme on myös tiedottaa tunnistettuihin haasteista ja luoda edellytykset tehokkaille ja oikea-aikaisille toimenpiteille, joiden avulla näitä haasteita voidaan ratkaista.

Ajankohtaista

Save the date

KOHTI HIILIVAPAATA HUOMISTA

Valtakunnallinen alue-ennakointiseminaari 2024

VAASA + *online*

21.–22.5.2024

Järjestäjät:
Pohjanmaan liitto
Pohjanmaan ELY-keskus
VEBAS / Ammattikorkeakoulu
VEBIC / Vaasan yliopisto
Vaasan kaupunki

Työ- ja elinkeinoministeriö
Valtioneuvoston kanslia

Jos et halua jatkossa lukea tätä uutiskirjetä, ilmoitathan siitä meille täyttämällä [tämän lomakkeen](#), niin poistamme sinut sähköpostilistalta. Tietosuojaselosteen löydät [täältä](#).

Kannustamme jatkamaan uutiskirjetä eteenpäin kaikille, joiden ajattelulle olevan kiinnostuneita työvoima- ja osaamistarpeiden ennakoinnista ja sen kehittämistä. Uutiskirjeen tilausmake löytyy [täältä](#). Jos organisaationne haluaisi tuoda omaa ennakointityötään esille uutiskirjeessämme, otamme vastaan juttuideota osoitteeseen ennakointi.tem@gov.fi